

оскільки містить вправи, які можна використовувати під час читання журналістських текстів будь-яких жанрів та сполучати з іншими темами навчального модулю та адаптувати за необхідності та недостачі часу до більш ранніх ступенів навчання. Крім того, під час професійно орієнтованого читання англійських пар-текстів студенти розвивають не тільки мовленнєві, а й професійні вміння на основі спеціальних знань стосовно особливостей майбутньої професії. Перспектива подальшого дослідження полягає в експериментальній перевірці запропонованої підсистеми вправ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Програма з англійської мови для професійного спілкування / [Г.Є. Бакаєва, О.А. Борисенко, І.І. Зуєнок та ін.] – К.: Ленвіт, 2005. – 119 с.
2. Щукин А. Н. Лингводидактический энциклопедический словарь / Анатолий Николаевич Щукин. – Астрель. – 2007. – 752 с.
3. Ніколаєва С.Ю. Основи сучасної методики викладання іноземних мов (схеми і таблиці): навч. посіб. / Софія Юріївна Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2008. – 286 с.
4. Склярєнко Н. К. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок та вмінь / Ніна Костянтинівна Склярєнко // Іноземні мови. – 1999. – № 3. – С. 3–7.

УДК 657+[378:001.895]

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ «CASE-STUDY» У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ІЗ НАПРЯМУ «ОБЛІК І АУДИТ»

Макаренко І.О., к. е. н., асистент

ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України»

У статті досліджено особливості використання методу «case-study» як інноваційної педагогічної технології в процесі підготовки майбутніх бухгалтерів і аудиторів, проаналізовано переваги та навчальні можливості даного методу під час вивчення дисципліни «Професійні стандарти бухгалтерського обліку».

Ключові слова: метод кейсів («case-study»), проблемно-орієнтоване навчання, етика професійних бухгалтерів.

МАКАРЕНКО И. А. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МЕТОДА «CASE-STUDY» В ПРОЦЕССЕ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО НАПРАВЛЕНИЮ «УЧЕТ И АУДИТ» / ГВУЗ «Украинская академия банковского дела Национального банка Украины».

В статье исследованы особенности использования метода «case-study» как инновационной педагогической технологии в процессе подготовки будущих бухгалтеров и аудиторов, проанализированы преимущества и учебные возможности данного метода при изучении дисциплины «Профессиональные стандарты бухгалтерского учета».

Ключевые слова: метод кейсов («case-study»), проблемно-ориентированное обучение, этика профессиональных бухгалтеров.

МАКАРЕНКО I. IMPLEMENTATION THE METHOD OF «CASE-STUDY» IN THE SPECIALISTS' TRAINING IN A DIRECTION «ACCOUNTING AND AUDIT» / State Higher Educational Institution «Ukrainian academy of banking of the national bank of Ukraine»

The article deals with the features of the method «case-study» as innovative educational technology in the training of future accountants and auditors, the advantages and learning opportunities of this method in the study of the discipline «Professional accounting standards».

Key words: case study method («case-study»), problem-oriented education, ethics for professional accountants.

Постановка проблеми. Незважаючи на тривале існування (починаючи з 1870 р.) такого методу навчання, як «case-study» (метод кейсів), його популярність у контексті переходу до особистісно-орієнтованого та проблемно-орієнтованого навчання в межах компетентісного підходу лише зростає. Підґрунтям до методу кейсів у сучасному розумінні є ідея проблемного навчання, яку пов'язують з іменем філософа Сократа та його евристичною бесідою.

Необхідність використання методу кейсів у процесі підготовки фахівців з обліку і аудиту обумовлена тим, що викладання більшості дисциплін професійного циклу має чітко окреслену практичну спрямованість, і реалізується через систему вправ, ситуаційних завдань та задач, що запозичені з реального досвіду компаній або змодельовані на основі нього, без яких підготовка висококваліфікованих бухгалтерів і аудиторів у сучасних умовах ведення бізнесу не виявляється можливою.

Так, проведені в США в 1980-х роках дослідження (National Training Laboratories in Bethel, Maine) дозволили узагальнити дані щодо ефективності (середній відсоток засвоєння знань) різних методів навчання дорослих. Найменший відсоток засвоєння мають пасивні методики (лекція 0-5%, читання – 10%), а найбільший – інтерактивні (дискусійні групи – 50%, практика через дію – 75%, навчання інших, або негайне застосування – 90%). Вони підтверджують давню мудрість, сформульовану в китайському прислів'ї: «Скажи мені – і я забуду. Покажи мені – і я запам'ятаю. Дозволь мені зробити – і це стане моїм назавжди» [3].

Підтвердженням виключної важливості методу кейсів у навчальному процесі провідних економічних навчальних закладів США є емпіричні дані про частку робочого часу студентів, яка відводиться на розгляд кейсів (табл. 1).

Таблиця 1 – Використання методу кейсів в університетах США

Навчальний заклад	Частка навчального часу, відведеного на вивчення кейсів, %
Школа бізнесу Університету Чикаго	25
Школа бізнесу Колумбійського університету	30
Нортон	40
Гарвардська школа бізнесу	90

Джерело: складено автором за [21].

Слід відмітити, що Гарвард не випадково займає лідируюче місце у цій таблиці. Крім того, що нині кожен студент Гарварду протягом усього часу навчання розбирає до 700 кейсів, саме з цим закладом пов'язують використання в 1870 р. Х. К. Ленгделлом перших кейсів з навчальною метою в Гарвардській школі права на основі юридичних прецедентів [2]. Там же в 1921 р. був виданий перший збірник кейсів – «The Case Method at the Harvard Business School».

Із того часу метод кейсів набув широкого розповсюдження – понад 340 організацій, об'єднаних в European Case Clearing House (ЕССН), займаються розробкою та поширенням кейсів. Слід підкреслити, що не лише навчальні заклади США займаються написанням кейсів. На противагу Гарвардській школі методу кейсів (американській), виділяють Манчестерську школу (європейську), відмінності між якими полягають в обсягах, структурі та множинності рішень кейсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У межах цієї статті ми не ставили на меті вичерпного розгляду усіх суттєвих аспектів, у яких реалізується вказаний метод (сутнісного, структурного, методичного), оскільки детальному їх аналізу присвячені ґрунтовні праці

таких вітчизняних і зарубіжних науковців як С. Гончаров, Дж. Ерскін, М. Ліндерс, Г. Каніщенко, С.-І. Лі, Г. Стівенсон, Ю. Сурмін, О. Сидоренко, І. Осадченко, П. Шеремета. Окремі праці стосуються застосування методу кейсів у викладанні економічних, гуманітарних, технічних дисциплін, серед яких праці С. Лисенко, О. Павленко, С. Попова, Л. Штефан та ін.

Формулювання цілей статті. Мета нашого дослідження полягає, насамперед, в узагальненні теоретичної бази використання методу кейсів загалом і визначенні можливостей та особливостей його імплементації в процесі підготовки фахівців з обліку і аудиту. Досягнення вказаної мети нами вбачається через конкретизацію усіх суттєвих аспектів методу кейсів у процесі викладання облікових дисциплін для студентів з напрямку підготовки «Облік і аудит».

Виклад основного матеріалу дослідження. У межах **сутнісного** аспекту дослідження методу кейсів слід зауважити, що в наукових колах точиться певна дискусія, по-перше, щодо тотожності методу кейсів та методу ситуаційного навчання, по-друге, про змістовну наповненість методу кейсів як окремої інноваційної педагогічної технології і, по-третє, про функціональні можливості методу.

На позначення англomовного терміна case-study у вітчизняній науці досить часто використовують такі терміни: «метод конкретних ситуацій», «метод аналізу ситуацій», «метод ситуаційного навчання», «метод ділових історій», «метод ситуаційних задач», зустрічаються навіть такі екзотичні варіанти: «метод казусів, «метод 170 прецедентів» [5; 17, с. 206, 11].

Крім того, тлумачення цього поняття міститься в межах двох різних підходів:

– метод кейсів як метод дистанційного навчання, за яким кожного студента забезпечують кейсом (портфелем) усіх необхідних навчальних матеріалів;

– метод інтерактивної організації навчального процесу (педагогічна технологія), за яким студенти навчаються в процесі розгляду ситуацій із бізнес-практики.

Безпосередньо фахівці з Гарварду надають таке визначення методу кейсів: «Метод навчання, при якому учні і викладачі беруть участь у безпосередньому обговоренні ділових ситуацій чи задач. Ці кейси, звичайно підготовлені в писемній формі і складені, виходячи з досвіду реальних людей, що працюють у сфері підприємництва, читаються, вивчаються й обговорюються учнями. Ці кейси складають основу бесіди класу під керівництвом викладача» [1].

У фундаментальній праці Ю. Сурміна «Ситуаційний аналіз або анатомія кейс-методу» кейс метод розглядається в нерозривному контексті з ситуаційним аналізом [15]. Подібне тлумачення кейс-методу зберігається в праці «Ситуаційна методика навчання: теорія і практика», де наводиться таке визначення кейсу – «це розповідь про реальну управлінську проблему чи ситуацію, що може виникнути у керівника підприємства чи організації, певного адміністративного підрозділу, і, як правило, вимагає прийняття управлінського рішення» [16 с. 33]. При цьому автори зазначеної праці, посилаючись на Х. Д. Грагга, розглядають типову ситуаційну вправу як «певну проблему в бізнесі, що постає перед менеджером разом з фактами, думками і стереотипами, на основі яких має бути прийнято рішення [16, с. 39]. Як бачимо, колектив авторів на чолі з О. Сидоренком повною мірою не проводить чіткого розмежування між типовим кейсом та типовою ситуаційною вправою.

На нашу думку, не можна повністю погодитися з підходом і О. Павленко та Р. Акальмаз, які ототожнюють метод кейсів з методом конкретних ситуацій та ситуаційним навчанням і розуміють його як спеціальну методику навчання, яка передбачає використання конкретних

ситуацій (випадків, історій) для спільного аналізу, обговорення або прийняття рішення тими, хто навчається, з певного розділу чи теми навчального курсу [13].

Поряд з цим, нам імпонує думка І. Осадченко щодо відокремлення поняття «аналіз конкретної ситуації» та «кейс-метод» та більш широкого значення методу кейсів [11]. Більше того, за свідченням фахівців з Гарвардської школи бізнесу метод кейсів включає одночасно й особливий вид навчального матеріалу, і особливі способи використання цього матеріалу в навчальному процесі [1], що безпосередньо підкреслює необхідність специфічного виду навчальних завдань, втілених у форму кейсів у процесі реалізації одноіменного методу.

При цьому, вважаємо за потрібне наголосити, що метод конкретних ситуацій чи метод аналізу ситуацій може спиратися на навчальні завдання, які неструктуровані та неоформлені за зразком кейсів.

Характеризуючи змістовну наповненість методу кейсів, як зазначає С. Попова, цей метод відноситься до неігрових імітаційних активних методів навчання. Як технологія колективного навчання кейс інтегрує технології розвивального, особистісно-орієнтованого навчання, що включають процедури індивідуального, групового й колективного розвитку [14].

Крім С. Попової, широтою поглядів на метод кейсів як на самостійну педагогічну технологію відзначаються праці В. Бондарь, С. Лисенко, Л. Штефан. Так, В. Бондарь дає таке визначення методу кейсів: «Інтегративна модель навчально-виховного процесу з чітко визначеними цілями, діагностикою поточних і кінцевих результатів, розподілом навчально-виховного процесу на окремі компоненти. Передбачає чітке та неухильне виконання певних навчальних дій в умовах оперативного зворотного зв'язку» [6, с. 907].

С. Лисенко, Л. Штефан, зазначають, що «як технологія навчання, кейс-метод поєднує теоретичний і практичний, мотиваційний і стимулювальний, розвивальний і творчий, управлінський і самокерувальний, контрольний і регулювальний аспекти, а також емоційно-вольовий, спрямований у сферу вибору певного рішення проблеми» [20].

Обґрунтовуючи роль методу кейсів як технології проблемно-орієнтованого навчання фахівців з обліку і аудиту, слід відмітити, що застосування методу кейсів як і проблемно-орієнтоване навчання, спирається на всебічний аналіз проблем з професійної практики, при цьому проблеми, задані явно чи латентно, завжди мають чітко виражену практичну спрямованість. Поряд з цим, метод кейсів як технологія інтегрує певні часові, конфліктогенні, особистісні, діяльнісні аспекти та має значні функціональні можливості.

Аналізуючи функції, що безпосередньо притаманні кейс-методу, Ю. Сурмін називає функції тренінгу, навчання, аналізу, дослідження, систематизації та прогнозування [15].

На нашу думку, функціональні переваги методу кейсів у процесі підготовки фахівців з обліку і аудиту та його навчально-дидактичний потенціал реалізується з урахуванням таких факторів:

– поєднання в процесі розгляду кейсів як власне інтерактивного методу навчання інших методів, не менш важливих та дієвих з позиції досягнення навчальних цілей методів, а саме: мозкової атаки, різних видів аналізу, ігрових методів, дискусії тощо, що значно збагачує арсенал навчальних методів викладача;

– формування в студентів, які навчаються за цим методом, ключових компетенцій, необхідних для фахівців з обліку і аудиту, зокрема: здатності до всебічного критичного аналізу проблеми, можливості обробки значного масиву інформації різного характеру та виділення суті, моделювання сценаріїв розвитку ситуації, вмінь працювати в команді та

вести дискусію, навиків використання сучасних інформаційних технологій та презентації власних думок і рішень, і що найголовніше – синтезу знань теоретичного та практичного характеру;

– можливість прищеплювати майбутнім бухгалтерам і аудиторам професійні цінності, виховувати професійну культуру, засновану на принципах професійної поведінки і етики;

– сприяння розвитку таких особистих якостей студентів, як здатність до навчання і самовдосконалення, самостійність у процесі прийняття рішень, конструктивність та ініціативність, гнучкість та проблемність мислення.

У межах структурного аспекту детального аналізу потребує як різноманіття ознак, за якими класифікуються кейси, так і їхніх безпосередніх складових частин.

Дослідження наукових джерел, присвячених проблематиці кейс-методу, дозволило узагальнити значне різноманіття класифікаційних ознак і видів кейсів (табл. 2).

Таблиця 2 – Підходи до класифікації кейсів

Класифікаційні ознаки	Автор підходу	Види кейсів
Коло питань, що порушуються в кейсі	А. Зобов [8]	питання-головоломки (brainteasers); питаннями на калібрування ринку (market-sizing questions); питання про фактор (factor questions); питання про бізнес-business case questions)
За структурою	Л. Штефан, С. Лисенко [20]	Структуровані; Неструктуровані
За рівнем складності		для бакалаврів, для магістрів, для слухачів курсів підвищення кваліфікації, навчальні кейси; за навчальними дисциплінами
За розміром	І. Осадченко [12]	міні-кейси або нариси (обсягом 1-5 сторінок); класичні (5-10 сторінок тексту); великі (10-50 сторінок)
За метою	З. Юлдашев, Ш. Бобохужаєв [21]	демонстраційний, тренінговий та інноваційний
За видами		проблемні кейси, проектні кейси, описові кейси, відкриті кейси, інтерактивні кейси, системні кейси, відкриті кейси, кейси-айсберги, серійні кейси, тактичні і стратегічні кейси
За формою	М. Лебедев, В. Ползикова [9]	друковані, відео, мультимедіа
За джерелами		польові, кабінетні, класичні, бібліотечні
За ступенем взаємодії з основними джерелами		практичні, навчальні, науково-дослідні
Спосіб подання матеріалу	Ю. Сурмін [15]	розповідь, есе, аналітична записка, журналістське розслідування, звіт, нарис, сукупність фактів, сукупність статистичних матеріалів, сукупність документів та промислових зразків
Суб'єкт кейса		особистісний, інституційно-орієнтований, багатосуб'єктний

Типовою структурою кейсів, яка впливає з багаторічної практики їх використання, вважається така:

- власне сама ситуація (текст з питаннями для обговорення)
- 1) титульний аркуш з лаконічною та помітною назвою ситуації, автор і рік написання;
- 2) вступ, у якому згадується герой (герої) ситуації, розповідається про історію фірми, вказується час початку дії;
- 3) основну частину, де містяться головний масив інформації, внутрішня інтрига, проблема;
- 4) висновок (кінцівка), де ситуація може зупинитися на тому етапі свого розвитку, який вимагає відповідного рішення проблеми.
  - додатки, що містять необхідну уточнюючу інформацію щодо окремих пунктів ситуації (копія фінансових документів, публікації, фото та ін.);
  - висновок до ситуації (можливе рішення проблеми, наступні події);
  - записка для викладача з викладом авторського підходу до розбору ситуації [8].

Розглядаючи метод кейсів як сукупність окремих методів, що дозволяють здійснити всебічний аналіз кейса і отримати варіанти рішень проблеми, що закладена в ньому, у процесі роботи над кейсом можуть бути задіяні різноманітні види та методи аналізу: проблемний, системний, праксеологічний, причинно-наслідковий, аксіологічний тощо. Поєднання вказаних видів аналізу з кількісними методами, методами мозкового штурму, групової дискусії під час практичних занять за методом кейсів з майбутніми бухгалтерами і аудиторами дають синергетичний навчальний ефект.

У межах методичного аспекту необхідно звернути увагу на порядок роботи над кейсами та дидактичні вимоги до них. Слід зауважити, що в сучасній практиці укладання кейсів відсутній єдиний підхід, враховуючи численність технік і методик їх упорядкування та етапізації роботи над ними (табл. 4)

Таблиця 4 – Підходи щодо етапізації процесу роботи над кейсом

Автор	Етапи роботи над кейсом
С.-І. Лі та Г. Стівенсон [22]	визначення проблеми, пошук і обробка літератури, формування проблемних питань, консультації в групі (з викладачем), вибір інструментарію для збору інформації, збір інформації, аналіз інформації, визначення результатів, обговорення результатів, висловлення рекомендацій щодо подальшого навчання
В. Стрельников [18]	входження і розуміння ситуації; постановка діагнозу, з'ясування можливих причин появи тієї чи іншої ознаки; визначення стратегічних питань і ключових проблем (виявлення причини); вироблення стратегічних альтернатив (пошук варіантів рішень); оцінювання і вибір альтернатив (вибір оптимального рішення); захист, обґрунтування рішення
Л. Жовта [7]	уважно прочитати кейс, ознайомитися із ситуацією; виявити проблему, узагальнити і проаналізувати інформацію; розвинути гіпотези і уточнити проблеми; сформулювати альтернативні рішення; оцінити альтернативи, скласти перелік переваг і недоліків кожної з альтернатив; підтвердити продуктивність рішення і обґрунтувати переваги
Л. Штефан [20]	окреслення проблеми, проблемної ситуації, взятої з життя чи професійної діяльності; збір інформації, теоретичного матеріалу, необхідного для вивчення студентами; визначення типу та змісту кейса, аналіз і відбір інформації, яка може оптимально забезпечити підґрунтя для вирішення проблеми; оформлення кейсу;

	фази діяльності викладача щодо реалізації кейс-методу: перша (підготовча) – складна творча робота щодо створення кейса, друга (активна) – діяльність викладача в аудиторії, третя (завершальна) – викладача спрямовує і контролює самостійну позааудиторну пізнавальну діяльність студентів
Ковальова С. М. [10]	знайомство зі змістом кейсу; опис реальної ситуації відповідно до обраних параметрів; визначення проблеми; аналіз існуючої ситуації, який передбачає порівняння реального і бажаного станів; практична реалізація.
Вакульчик О. М., Дрей В. В., Філіпенко Ю. Ю. [4]	підготовчий етап; етап ознайомлення студентів із завданням; аналітично-оцінювальний етап; результуючий етап.
М. Ліндере і Дж. Ерскін [21]	Етап 1. Пошук первинних умов; Етап 2. Встановлення першого контакту; Етап 3. Збір інформації; Етап 4. Процес складання; Етап 5. Отримання дозволу на публікацію.

У будь-якому випадку, процес роботи над кейсом з урахуванням його навчального призначення та розуміння кейсу як навчальної технології повинен відповідати ряду дидактичних вимог.

Шевченко О.П. виділяє такі педагогічні умови ефективного використання кейс-методу: розробка кейсів з гуманітарних дисциплін з урахуванням професійних мотивів, інтересів, потреб та цілей студентів щодо опанування майбутньою професійною діяльністю шляхом інтеграції гуманітарного й технічного знання; формування у викладачів якостей педагога-фасилітатора з метою педагогічної підтримки студентів у процесі роботи над кейсом; організація викладачем поетапної роботи студентів над кейсом на основі алгоритму, обов'язковими елементами якого є індивідуальна робота з кейсом, опрацювання його в міні-групах, презентація та колективне обговорення результатів виконаного завдання [19].

На нашу думку, головними педагогічними умовами та вимогами, що вживаються до застосування методу кейсів у навчальному процесі можна назвати готовність студентів до активних та інноваційних методів навчання, чітке визначення викладачем місця і ролі методу у процесі вивчення дисципліни, якісна мотивація студентів до роботи над кейсом, виражена організація та модерація дискусії за кейсом, адекватне та об'єктивне оцінювання внеску кожного студента у роботу над кейсом.

Загалом же робота в межах методу кейсів характеризується набором певних навчальних дій, що включають самостійну роботу студентів з розгляду конкретної бізнес-ситуації (проблеми), групове обговорення та пошук рішення проблеми, презентація отриманих рішень і результатів та їх захист у ході дискусії.

З урахуванням вищезазначених аспектів нами розроблено кейси до теми «Етика професійних бухгалтерів» з дисципліни «Професійні стандарти бухгалтерського обліку», що вивчається студентами спеціальності «Облік і аудит» ОКР «магістр» та «спеціаліст» на 5 курсі. До уваги студентів пропонуються 2 класичні кейси (до 10 стор.) з практики роботи аудиторських компаній: «Енергійні мільярди» або роль аудиторів у банкрутстві Enron та «Молочний шлях або роль аудиторів у банкрутстві Parmalat».

Метою практичного заняття з використанням методу кейсів є набуття студентами знань щодо основних принципів етики професійних бухгалтерів та навичок застосовувати їх на практиці, приймаючи рішення щодо реальних ситуацій з діяльності аудиторських фірм,

вмінь розпізнавати загрози аудиторській етиці та приймати застережні заходи щодо їх усунення.

Ми переконані, що з метою досягнення максимального навчального ефекту від застосування методу кейсів у навчальному процесі, викладач повинен спиратися на поєднання традиційних та інноваційних методів навчання. Тому проведенню заняття із застосуванням методу кейсів, на наш погляд, повинно передувати лекційне та практичне заняття за даною темою. Під час проведення лекції викладачем дається стислий огляд ключових положень Кодексу етики професійних бухгалтерів Міжнародної федерації бухгалтерів, наголошується на важливості дотримання принципів професійної етики, окреслюються основні загрози в професійній етиці та заходи щодо їх мінімізації до прийняттого рівня. При підготовці до практичного заняття важливу роль відіграє самостійне опрацювання студентами Кодексу етики професійних бухгалтерів Міжнародної федерації бухгалтерів, додаткових джерел, а також розгляд студентами ряду типових навчальних ситуацій з практики роботи аудиторських фірм та найманих бухгалтерів, які ілюструють можливі порушення принципів професійної етики.

Безпосередньо практичне заняття з використанням методу кейсів має таку часову структуру (табл. 5) та проводиться з використанням мультимедійного забезпечення (мультимедійної дошки) в аудиторії, де меблі розташовані для зручної роботи мікрогруп студентів.

Таблиця 5 – Часова карта практичного заняття до теми «Етика професійних бухгалтерів»

Вид роботи	Час
1. Організаційні дії: привітання, перевірка присутніх оголошення теми заняття, мети, структури та порядку роботи	5 хв.
2. Мотиваційна частина: викладач наголошує на важливості дотримання принципів професійної етики бухгалтерами і аудиторами, акцентує увагу на засвоєному на лекції та в ході практичної роботи матеріалі, демонструє слайди з використанням мультимедійної дошки, що ілюструють роботу найбільших аудиторських фірм світу та приклади корпоративних скандалів, пов'язаних з цими фірмами	10 хв.
3. Розподіл студентів на мікрогрупи (за бажанням студентів) з рівною кількістю осіб. Обрання спікера, модератора, секретаря та експертів серед членів групи. Видача кожній групі кейсів та інструкцій щодо роботи з ним.	5 хв.
4. Робота над кейсом у групах, яку контролюють модератори разом з викладачем: <ul style="list-style-type: none"> – ознайомлення з текстом кейсу; – застосування методів мозкового штурму, різних видів аналізу для генерації та узагальнення ідей експертів; – фіксація ідей секретарем та підготовка презентації отриманих рішень спікером 	10 хв. 15 хв. 5 хв.
5. Презентація результатів роботи кожної групи з використанням мультимедійної дошки, де подані усі принципи професійної етики, загрози та заходи щодо їх усунення	10 хв.
6. Дискусія за підсумками роботи кожної групи	15 хв.
7. Підбиття підсумків заняття викладачем, рефлексія над отриманими знаннями, навичками та вміннями, оцінювання викладачем роботи студентів	5 хв.

До мотиваційної частини заняття висувуються важливі умови, оскільки викладач повинен створити атмосферу зацікавленості та виключної важливості подальшої роботи. За даною темою зразок мотиваційної (вступної) промови може бути таким: «Серед ста найбільших за обсягом ринкової капіталізації корпорацій світу немає жодної компанії, яка б обслуговувалася аудиторськими фірмами, що не входять до складу так званої «великої

четвірки» аудиторів: PricewaterhouseCoopers (PwC), Deloitte Touche Tohmatsu (DTT), Ernst & Young (EY) і KPMG, які, власне, також є найбільшими за прибутковістю корпораціями (наводяться дані про фінансові показники компаній з рис. 1 та 2).

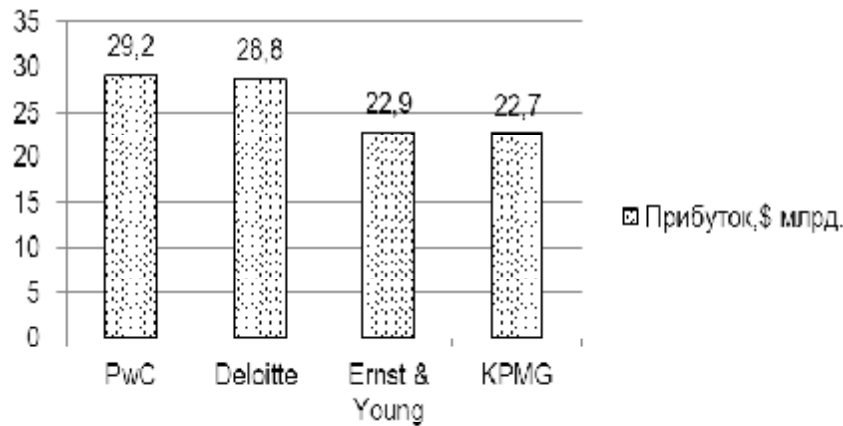

Рис. 1 Прибуток найбільших аудиторських компаній світу у 2011 р., млрд. дол., за даними компаній

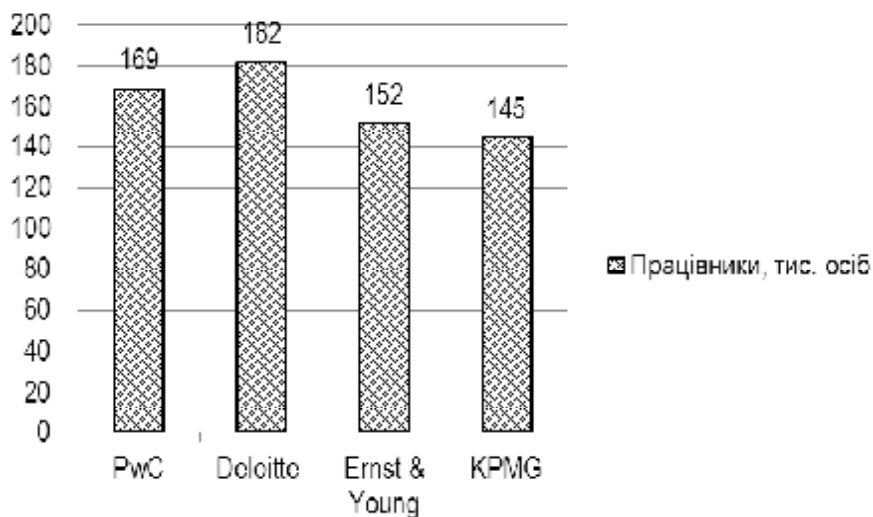

Рис. 2 Чисельність працівників найбільших аудиторських компаній світу у 2011 р., тис. осіб, за даними компаній

У цей же час, історія цих компаній має свідчення масштабних скандалів, пов'язаних з порушенням принципів професійної етики їхніми працівниками, що мали тяжкі наслідки: значні за обсягами штрафні санкції та банкрутства. Так, компанія Ernst & Young запламувала свою репутацію в скандалах, пов'язаних з відомими компаніями та банками: OneTel (2001), HelthSouth Corp (2002), Tower Air (2005), AngloIrish Bank (2008), Lehman Brothers (2011). З ім'ям Deloitte & Touche асоціюють такі судові справи як справи Barings (1995), Adelphia (2002), Taylor, Bean & Whitaker Mortgage Corp.(2011), а з ім'ям PricewaterhouseCoopers – MicroStrategy (2000), Tyco (2002), AIG (2004), ЮКОС (2007). У корпоративних скандалах, що набули світового розголосу (Computer Associates (2000), Xerox (2000), ImClone Systems (2002), Fannie Mae (2006)), безпосередню участь взяла ще одна відома аудиторська компанія – KPMG.

Основними причинами участі найбільш відомих компаній світу у гучних судових розслідуваннях щодо фінансових шахрайств і махінацій називають порушення ними принципів професійної етики.

Дотримання аудиторськими компаніями принципів чесності і об'єктивності, професійної компетентності і належної ретельності та професійної поведінки, конфіденційності тісно корелює з рівнем довіри користувачів фінансової звітності до інформації яку підтверджують аудитори...».

Не менш важливим, порівняно з мотиваційною частиною, є і організація дискусії, в ході якої студенти аргументують власну думку щодо наступних питань, викладених у кейсі:

– Чи вважаєте ви аудиторську компанію винною в справі про шахрайство клієнта? Відповідь аргументуйте.

– Які загрози дотриманню професійної етики аудиторами вам вдалося ідентифікувати в ході дослідження кейсу?

– Обґрунтуйте з посиланням на положення Кодексу етики професійних бухгалтерів Міжнародної федерації професійних бухгалтерів, які фундаментальні принципи професійної етики були порушені аудиторами?

– Змодельуйте, яких заходів щодо мінімізації загроз професійній етиці повинно було вдатися керівництво аудиторських фірм, щоб уникнути ситуації, що склалася.

– Підсумкова частина заняття присвячена рефлексії студентів над отриманими рішеннями кейсів та закріпленні ключових принципів професійної етики, втілених у ці рішення.

Висновки і перспективи наступних досліджень. Метод кейсів має значний потенціал до застосування його у процесі підготовки фахівців з обліку і аудиту, що пов'язане з практичною спрямованістю дисциплін професійного циклу та виключною важливістю набуття студентами компетенцій і вмінь аналізувати реальні ситуації з діяльності професійних бухгалтерів та приймати виважені рішення, що базуються на найвищих стандартах професійної діяльності.

Нами була здійснена спроба систематизувати ключові аспекти імплементації методу кейсів та реалізувати їх на практиці в процесі викладання дисципліни «Професійні стандарти бухгалтерського обліку».

Проте, на наш погляд, подальшому вивченню та розробці підлягають критерії оцінювання роботи майбутніх бухгалтерів і аудиторів з кейсами, можливості чіткої фіксації рівня розвитку їх компетенцій, набутих у ході розгляду кейсів, методики визначення ефективності використаного кейсу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абелль Д. Що необхідно для гарного кейсу? / Д. Абелль // ECCH AUTUMN FALL. – 1997. – № 4. – С. 18-19.
2. Адонина Н. П. Кейс-метод: история появления и развития / Н. П. Адонина [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://aspirantura-olimpiada.narod2.ru/publikatsii/history_aspekt/adonina/.
3. Базарова Г. Особенности обучения взрослых / Г. Базарова [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.hr-portal.ru/article/osobennosti-obucheniya-vzroslykh>.
4. Вакульчик О. М. Набуття аудиторських компетенцій в процесі аналізу ситуацій (метод кейс-стаді) / О. М. Вакульчик, В. В. Дрей, Ю. Ю. Філіпенко // Економічний простір. – 2012. – № 57. – С. 309-317.

5. Долгоруков А. Метод case-study как современная технология профессионально ориентированного обучения / А. Долгоруков // Метод кейсов (case study) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.vshu.ru/lections.php?tab_id=3&a=info&id=2600evolkov.net/learn/.../case.study.html.
6. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; голов. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
7. Жовта Л. О. Використання інноваційних технологій навчання – запорука підготовки творчих спеціалістів / Л. О. Жовта // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Зб. наук. пр. – Вип. 5 / Редкол.: І.А. Зязюн (голова) та ін. – Київ – Вінниця: ДОВ Вінниця, 2004. – С. 242-247.
8. Зобов А. М. Метод кейс стади (case study) / А. М. Зобов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.magistr.net.ua/article/16.htm>. – Заголовок з екрану.
9. Использование кейс-технологии в учебном процессе. Кейс-стади / М. К. Лебедев, В.А. Ползикова. – Ярославский Ж.Д. техникум-филиал МИИТ, 2009. – 67 с.
10. Ковальова С. М. Кейс-методу системі підготовки майбутніх вчителів у Великій Британії закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / С.М.Ковальова. – Житомир, 2012. – 22 с.
11. Осадченко І. Дефініція та дидактична сутність поняття «кейс-метода» / І. Осадченко // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»: Науково-теоретичний збірник. Педагогіка. Психологія. Філософія. – 2010. – № 19. – 169-174.
12. Осадченко І. Дидактичні вимоги та методика формування кейсів у контексті підготовки майбутніх вчителів початкової школи [Електронний ресурс]./ І. Осадченко // Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. – 2012 . – 107/2. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Nz_p/2012_107_2/statti/09.pdf.
13. Павленко О. О. Використання методу Case Studies у навчальному процесі із застосуванням НІТ / О. О. Павленко, Р. В. Акальмаз // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Філософія. Психологія. Педагогіка: зб. наук. праць – К.: НТУУ – КПІ: ІВЦ «Політехніка», 2005. – №2 (14). – С. 174-186.
14. Попова С. Ю. Метод case-study и его использование при подготовке тьюторов в сфере образования / С. Ю. Попова [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.mggush.ru/sites/default/files/metod_keys-stadi_popova_s.yu_.docx.
15. Ситуационный анализ, или анатомия кейс-метода / под ред. Ю. П. Сурмина. – К. : Центр инноваций и развития, 2002. – 286 с.
16. Ситуаційна методика навчання : теорія і практика / упор. О. Сидоренко, В. Чуба. – К. : Центр інновацій і розвитку, 2001. – 256 с.
17. Смирнов С. Д. Педагогика и психология высшего образования: От деятельности к личности: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / С. Д. Смирнов. – 4-е изд., стер. – М.: Издательский центр «Академия», 2009. – 400 с.
18. Стрельников В. Ю. Педагогічні основи забезпечення особистісного і професійного розвитку студентів засобами інноваційних технологій навчання. – Книга 2 // В. Ю. Стрельников. – Полтава, 2002. – 264 с.
19. Шевченко О.П. Педагогічні умови використання кейс-методу у процесі вивчення гуманітарних дисциплін у вищих технічних навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / О.П. Шевченко. – Луганськ, 2011. – 22 с.
20. Штефан Л. В. Використання кейс-методу у професійній підготовці інженерів педагогів [Электронный ресурс]./ Л. В. Штефан, С. А. Лисенко // Збірник наукових праць

- Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). – 2011. – № 2. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/znpbdpu/Ped/2011_2/Shtef.pdf.
21. Юлдашев З. Ю. Инновационные методы обучения: Особенности кейс-стади метода обучения и пути его практического использования / З. Ю. Юлдашев, Ш. И. Бобохужаев / Ташкент. «IQTISOD-MOLIYA», 2006. – 88 с.
22. Stevenson H. The educational system in the United States: Case study [Електронний ресурс] / Stevenson H., Lee S.-Y. // <http://www.ed.gov/pubs/USCaseStudy/title.html>.

УДК 378.147

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ- ФІЛОЛОГІВ ДО МІЖКУЛЬТУРНОГО СПІЛКУВАННЯ

Пахомова Т.О., д. пед. н., професор, Сенченко Я.С., магістр

Запорізький національний університет

У статті розглядається формування іншомовної комунікативної компетентності в студентів-філологів на основі лінгвосоціокультурного підходу, який є основою глобального розуміння культури, а отже, міжнародного спілкування і взаємовідносин в цілому. Сформульовані умови ефективного формування іншомовної комунікативної компетентності.

Ключові слова: компетентність, іншомовна комунікативна компетентність, лінгвосоціокультурний підхід, міжкультурне спілкування.

ПАХОМОВА Т.А., СЕНЧЕНКО Я.С. ФОРМИРОВАНИЕ ИНОЯЗЫЧНОЙ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ В СИСТЕМЕ ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ-ФИЛОЛОГОВ К МЕЖКУЛЬТУРНОМУ ОБЩЕНИЮ / Запорожский национальный университет, Украина.

В статье рассматривается формирование иноязычной коммуникативной компетентности у студентов-филологов на основе лингвосоциокультурного подхода, который является основой глобального понимания культуры, а следовательно, межнационального общения и взаимоотношений в общем. Сформулированы условия эффективного формирования иноязычной коммуникативной компетентности.

Ключевые слова: компетентность, иноязычная коммуникативная компетентность, лингвосоциокультурный подход, межкультурное общение.

PAHOMOVA T.A., SENCHENKO Y.S. FORMATION OF FOREIGN COMMUNICATIVE COMPETENCE OF STUDENTS-PHILOLOGISTS ON THE BASIS OF LINGUASOCIOCULTURAL APPROACH / Zaporizhzhya National University, Ukraine.

In the article we consider the formation of foreign communicative competence of students-philologists on the basis of linguasociocultural approach, that is the basis for a global understanding of culture and, therefore, international communication and relationships in general. There have been formulated the conditions of effective formation of foreign communicative competence.

Key words: competence, foreign communicative competence, linguasociocultural approach, intercultural communication.

Інноваційний розвиток освіти і науки, постійне збільшення обсягу знань, поширення міжнародних контактів у різних галузях науки та культури, інтеграційні та міграційні процеси зумовлюють інтерес до навчання іноземної мови у вищому навчальному закладі, а також породжують потребу всебічного дослідження формування іншомовної комунікативної компетентності студентів-філологів на основі лінгвосоціокультурного підходу.